

Phụ trương VI – Ngữ âm Việt Nam

Nghiên cứu ngữ âm của 120 từ trong bản thảo

A – 24 âm đầu khác nhau

Bản này được xếp thứ tự theo âm

Ký hiệu ngữ âm ²¹³	Bản 1632	Từ điển 1651	Quốc ngữ hiện nay
[ʔ] ²¹⁴	aim	anh	anh
	an	ăn	ăn
	em	em	em
	í	í	ý
	ít	ít	ít
	om	oū	ông
	õ	ở	ở
/ b /	ba	ba	ba
	bà	bà	bà
	bãi	báy	báy
	baím	bánh	bánh

²¹³ Ở đây, chúng tôi cố gắng theo sát ký âm mà Hoàng Thị Châu đề xuất, *Tiếng Việt trên các miền đất nước (Phương ngữ học)*, Hà Nội, Nxb. Khoa học Xã hội, 1989, tr. 11-14. Chúng tôi chỉ quan tâm đến tiến trình lịch sử của ngữ âm tiếng Việt trong để cho thấy cách mà người ta chọn lựa để viết bằng mẫu tự La Tinh vào thế kỷ XVIII.

²¹⁴ Chúng tôi chỉ nêu lên những âm họng tiếng Việt đi trước những nguyên âm đầu.

	bàm	bàng	bằng
	bèn	bèn	bèn
	biéc	biéc	biéc
	bón	bón	bón
/ β / → / v / ²¹⁵	běi	βậy	vậy
	bễ	βợ	vợ
	bua	βua	vua
	bum	βung	vâng
/ v /	uàm	uàng	vàng
/ w /	üám	üống / uảng	uống
/ m /	mà	mà	mà
	mai	mây	mây
	mât	mặt	mặt
	mẽ	mẹ	mẹ
	miêm	miêng	miêng
	mốt	một	một
	mót	mốt	mốt
	muan	muôn/muân	muôn
	muei	mười	mười
	muèi	mười	mười
	mũi	mũi	mũi
/ d / → / z /, / j / 216	daim	danh	danh

²¹⁵ Đây là những âm môi xát hay âm môi xát hẹp kêu / β / được xác định trong từ điển và trong sách giáo lý của Alexandre de Rhodes, tương tự như âm b Hy Lạp. Trong văn kiện của chúng ta, âm ấy được ghi là 'b' như âm tắc /b/, nhưng hiện nay nó được đồng hoá với âm môi răng /v/ trong tiếng nói thường ngày.

²¹⁶ Vào thế kỷ XVII, âm đầu này hình như là một âm của tắc kêu. Tùy theo giọng từng miền, nó đã biến chuyển thành một âm xát trong miền đó, hoặc là âm xát của.

	dũ	dữ	dữ
	dum	dù	dùng
/ d ^j / → / z /, / j / 217	dỗ	dễỗ	dỗ
/ d / → / d / 218	đàu	đầu	đầu
	đễ	đễ	đễ
	đem	đêm	đêm
	đen	đen	đen
	đen	đen	đen
	đét	đát / đét	đát
	đỗ	đỏ	đỏ
	đũ	đủ	đủ
/ k /	cã	cả	cả
	caim	cánh	cánh
	cám	cám	cám
	coác	cuốc	quốc
	con	con	con
	kễ	kẻ	kẻ
/ c /	cễa	chữa	chữa
	chét	chét	chét
	cỉ	chị	chị
	cia	cha	cha
	ciaùm	chào	chông
	cin	chên / chin	chân
	cín	chín	chín
	cio	cho	cho

²¹⁷ Theo Từ điển Alexandre de Rhodes, thì phải xem âm đầu này như là một cách âm phức, cùng cách như âm trên nhưng hướng về của.

²¹⁸ Âm lưỡi tắc kêu này được cha Rhodes mô tả rất rõ. Nó đã chuyển thành một âm lưỡi lợi. .

	ciũ	chủ	chủ
	ciũa	chúa	chúa
	cium	chung	trung / chung
	ciúm	chúng	chúng
	ciuóp	chóp	chóp
	cóe	chớ	chớ
/ ʏ /	gái	gái	gái
/ ʏ /	guom	gươm	gươm
/ ʒ / → / z /, / j /	giam	giêng	giêng
/ h /	hai	hai	hai
/ h /	hàm	hàng	hàng
/ x /	khi	khí	khí
/ l /	lãi	lại	lại
/ l /	laim	lành	lành
/ l /	lam	làm	làm
/ l /	lõ	lỗ	lỗ
/ l /	lũa	lửa	lửa
/ n /	nam	nam	nam
/ n /	nam	năm	năm
/ n /	nói	nói	nói
/ n /	nõe	nợ	nợ
/ n /	nũ	nữ	nữ
/ n /	núi	núi	núi
/ n /	nüóc	nước	nước
/ ŋ /	ngãi / ngài	ngày	ngày
/ ŋ /	ngihin	ngihin	ngihin
/ ŋ /	nguèi	người	người
/ ŋuɣ /	nguyễn	nguiện	nguyện
/ r /	rài	rày	rày
/ r /	ram	răng	răng
/ r /	râu	râu	râu

/ r /	ruõu	ruợu	ruợu
/ ʃ /	sa	sa	sa
/ ʃ /	sám	sáng	sáng
/ ʃ /	sám	sám	sám
/ ʃ /	sau	sao	sao
/ ʃ /	sáu	sáu	sáu
/ ʃ /	sét	sét	sét
/ ʃ /	sum	soũ	sông
/ ʃ / → / s /	sciaim	xanh	xanh
/ t /	tai	tai	tai
/ t /	tai / tãi	tay	tay
/ t /	tám	tám	tám
/ t /	tóc	tóc	tóc
/ t /	toi	tôi	tôi
/ t /	túi	túi	túi
/ t ^h /	tha	tha	tha
/ t ^h /	thaim	thành	thành
/ t ^h /	thám	tháng	tháng
/ t ^h /	thất	thật	thật / thực
/ t /	trĩ	trị	trị
/ bl / → / t /	blai	blai	trai
/ bl / → / t /	blái	blái	trái
/ bl / → / t /	blam	blang	trắng
/ bl / → / t /	blèi	blời	trời
/ tl / → / t /	tlam	tlám	trăm
/ tl / → / t /	tlám	tláng	trắng
/ tl / → / t /	tlăn	tlán	trán
/ tl / → / t /	tlẽ	tlẻ	trẻ
/ tl / → / t /	tlen	tlên	trên
/ tl / → / t /	tlom	tlouũ	trông

B – 39 đến 42 ký tự vẫn trong bản thảo so với 58 vẫn khác nhau trong tiếng Việt

<i>Bản 1632 (vẫn)</i>	<i>Ký hiệu ngữ âm</i>	<i>Bản 1632 (từ vựng)</i>	<i>Từ điển 1651</i>	<i>Quốc ngữ hiện nay</i>
a	/ a /	ba bà cã cia mà sa tha	ba bà cá cha mà sa tha	ba bà cá cha mà sa tha
ai	/ aǎ /	blai blái gái hai lã mai tai	blai blái gái hai lại mây tai	trai trái gái hai lại mây tai
ai	/ æj /	bãi ngài rài	bảy ngày rày	bảy ngày rày
ai / ãi	/ æj /	tai / tãi	tay	tay
ãi	/ æj /	ngài	ngày	ngày
aim	/ æɲ /	aim báim caim daim laim sciaim thaim	anh bánh cánh danh lành xanh thành	anh bánh cánh danh lành xanh thành
am	/ am /	cám lam nam tám	cám làm nam tám	cám làm nam tám
am	/ aɲ /	sám thám uàm	sáng tháng uàng	sáng tháng vàng
	/ ăm /	nam tlam	năm tlăm	năm trăm
am	/ ăm /, /em"/ → / ẽm /	sám	sám	sám
am	/ ăɲ /	bàm blam hàm ram tlám	bàng blang hàng răng tláng	bằng trắng hằng răng trắng
am	/ eɲ / (/ œɲ /), / oɲ /	uám	uông / uáng	uông

am	/ iɛŋ /	giam	giêng	giêng
an	/ an /	tlăn	tlán	trán
at	/ ăt /	măt	mặt	mặt
at	/ ɔ̣ɛt /, / ăt /	thăt	thặt	thật / thực
au	/ aŭ /	sau	sao	sao
au	/ ăw /	sáu	sáu	sáu
au	/ ɔ̣ɛw /, / ăw */	đau	đâu	đâu
ău	/ ɔ̣ɛw /, / ăw */	rău	râu	râu
aum	/ ɔw ^m /? → / ɔw ^m /	ciaùm	chào	chông
e	/ ɛ /	kế mẽ tễ	kẻ mẹ tẻ	kẻ mẹ trẻ
e	/ e /	đễ	đề	đề
ea	/ <u>ua</u> /, / iə /	cêa	chữa	chữa
ei	/ ɔ̣ɛj /, / ěj */	bêi	βây	vây
em	/ ɛm /	em	em	em
em	/ ɛm /	đem	đêm	đêm
en	/ ɛn /	đen	đen	đen
en	/ ɛn /	bèn	bèn	bèn
en	/ ɛn /	đen tlen	đen tlen	đen trên
et	/ ɛt /	sét	sét	sét
et	/ ɛt /	chét	chết	chết
et	/ ɔ̣ɛt /	đét	đát / đét	đát
i	/ i /	cĩ í khi trĩ	chị í khi trị	chị ý khi trị
iec	/ iɛk /	biéc	biéc	biéc
iem	/ iɛŋ /	miêm	miêng	miêng
in	/ in /	cín nghìn	chín nghìn	chín nghìn
in	/ ɔ̣ɛn /	cin	chên / chin	chân
it	/ it /	ít	ít	ít

o	/ɔ/	đỗ cio	đò cho	đò cho
o	/o/	đỗ lỗ	đề ^x lỗ	đồ ^x lỗ
oac	/uok /, /uœk*/	coác	cuốc	quốc
oc	/ɔk/	tóc	tóc	tóc
oi	/ɔj/	nói	nói	nói
oi	/oj/	toi	tôi	tôi
om	/oŋ ^m /	om tlom	oũ tloũ	ông trông
on	/ɔn/	con	con	con
on	/on/	bón	bón	bón
ot	/oʈ/	mốt mót	mốt một	mốt một
œ	/œ:/	œ bœ cœ nœ	ở βợ chó nợ	ở vợ chó nợ
œi	/œ:j/	blœi	blời	trời
u	/u//u/	đũ ciũ	đu chủ	đu chủ
u	/u /, /i /	đũ nữ	dữ nữ	dữ nữ
ua	/uə/	bua	βua	vua
ũa	/uə/	ciũa	chúa	chúa
ua	/uə /, /iə /	lũa	lừa	lừa
uan	/uon /, /uœn*/	muan	muôn/muân	muôn
uei	/uœej /, /iœej /	muei muèi nguèi	mười mười người	mười mười người
ui	/uj/	mũi núi túi	mũi núi túi	mũi núi túi
uom	/uəm /, /iəm /	guom	gươm	gươm
um	/oŋ ^m /	sum	soũ	sông
um	/œŋ /, /uŋ*/	bum	βung	vâng
um	/uŋ/	cium	chưng	trung/chưng
um	/uŋ ^m /	ciúm dum	chúng đừ	chúng dùng

üoc	/ <u>ʊ</u> œk /, / <u>ɨ</u> œk /	nüóc	nước	nước
uop	/ œ:p /	ciuóp	chóp	chóp
uou	/ <u>ʊ</u> œw /, / <u>ɨ</u> œw /	ruõu	rượu	rượu
yen	/ <u>i</u> en /	nguyẽn	nguiện	nguyện

C – Bốn dấu thanh điệu khác nhau.

Trong 38 trường hợp, khi không có dấu trong bản thảo thì đây là thanh bằng

	<i>Bản 1632 và âm thực tế</i>	<i>Bản 1632</i>	<i>1651</i>	<i>Quốc ngữ hiện nay</i>
1.	--==	aim	anh	anh
2.	--==	an	ăn	ăn
3.	--==	ba	ba	ba
4.	--==	blai	blai	trai
5.	--==	blam	blang	trăng
6.	--==	bua	βua	vua
7.	--==	bum	βung	vâng
8.	--==	cia	cha	cha
9.	--==	cin	chên / chin	chân
10.	--==	cio	cho	cho
11.	--==	cium	chung	trung
12.	--==	con	con	con
13.	--==	daim	danh	danh
14.	--==	đem	đêm	đêm
15.	--==	đen	đen	đen
16.	--==	em	em	em

17.	-- = -	giam	giêng	giêng
18.	-- = -	guom	grom	grom
19.	-- = -	hai	hai	hai
20.	-- = -	mai	mây	mây
21.	-- = -	muan	muôn/muân	muôn
22.	-- = -	muei	mươi	mươi
23.	-- = -	nam	nam	nam
24.	-- = -	nam	năm	năm
25.	-- = -	om	oū	ông
26.	-- = -	ram	răng	răng
27.	-- = -	râu	râu	râu
28.	-- = -	sa	sa	sa
29.	-- = -	sau	sao	sao
30.	-- = -	sciaim	xanh	xanh
31.	-- = -	sum	soū	sông
32.	-- = -	tai	tai	tai
33.	-- = -	tai / tãi	tay	tay
34.	-- = -	tha	tha	tha
35.	-- = -	tlam	tlăm	trăm
36.	-- = -	tlen	tlên	trên
37.	-- = -	tlom	tloū	trông
38.	-- = -	toi	tôi	tôi

2 lần thiếu dấu = thanh huyền

1.	-- = '	dum	dừ	dùng
2.	-- = '	lam	lâm	lâm

3 lần thiếu dấu = thanh sắc

1.	-- = '	caim	cánh	cánh
2.	-- = '	đen	đen	đen
3.	-- = '	khi	khí	khí

16 lần dấu huyền = thanh huyền

1.	` = `	bà	bà	bà
2.	` = `	bà ^m	bà ^{ng}	bà ^{ng}
3.	` = `	bè ⁿ	bè ⁿ	bè ⁿ
4.	` = `	bl ^{èi}	bl ^{ời}	tr ^{ời}
5.	` = `	cia ^{ùm}	ch ^{ào}	ch ^{ông}
6.	` = `	đ ^{ầu}	đ ^{ầu}	đ ^{ầu}
7.	` = `	h ^{àm}	h ^{àng}	h ^{àng}
8.	` = `	l ^{aim}	l ^{ành}	l ^{ành}
9.	` = `	m ^à	m ^à	m ^à
10.	` = `	mu ^{èi}	mu ^{ời}	mu ^{ời}
11.	` = `	ng ^{ãi} , ng ^{ãi}	ng ^{ày}	ng ^{ày}
12.	` = `	ng ^{hìn}	ng ^{hìn}	ng ^{hìn}
13.	` = `	ng ^{uèi}	ng ^{ười}	ng ^{ười}
14.	` = `	r ^{ài}	r ^{ày}	r ^{ày}
15.	` = `	th ^{aim}	th ^{ành}	th ^{ành}
16.	` = `	u ^{àm}	u ^{àng}	v ^{àng}

10 lần dấu ngã = thanh hỏi

1.	~ = `	b ^{ãi}	b ^{ảy}	b ^{ảy}
2.	~ = `	c ^ã	c ^á	c ^á
3.	~ = `	ci ^ũ	ch ^ủ	ch ^ủ
4.	~ = `	đ ^ũ	đ ^ủ	đ ^ủ
5.	~ = `	đ ^ễ	đ ^ẻ	đ ^ẻ
6.	~ = `	đ ^õ	đ ^ỏ	đ ^ỏ
7.	~ = `	k ^ễ	k ^ẻ	k ^ẻ
8.	~ = `	l ^{ũa}	l ^{ừa}	l ^{ừa}
9.	~ = `	õ ^ẽ	ớ	ớ
10.	~ = `	tl ^ễ	tl ^ẻ	tr ^ẻ

6 lần dấu ngã = thanh ngã

1.	~ = ~	cễa	chữa	chữa
2.	~ = ~	dỗ	đỗ [*]	đỗ
3.	~ = ~	dũ	dữ	dữ
4.	~ = ~	lỗ	lỗ [*]	lỗ
5.	~ = ~	mũi	mũi	mũi
6.	~ = ~	nữ	nữ	nữ

13 lần dấu ngã = thanh nặng

1.	~ = .	bễ	βợ	vợ
2.	~ = .	bễi	βậy	vậy
3.	~ = .	cễ	chị	chị
4.	~ = .	lễi	lại	lại
5.	~ = .	mễ	mẹ	mẹ
6.	~ = .	mễ	mặt	mặt
7.	~ = .	mễ	một	một
8.	~ = .	miễ	miệng	miệng
9.	~ = .	nễ	nợ	nợ
10.	~ = .	nguyễn	nguiện	nguyện
11.	~ = .	ruễ	rượu	rượu
12.	~ = .	thễ	thật	thật / thực
13.	~ = .	trễ	trị	trị

1 lần dấu ngã = thanh sắc

1.	~ = ' .	tlăn	tlán	trán
----	---------	------	------	------

30 lần dấu sắc = thanh sắc

1.	' = '	baím	bánh	bánh
2.	' = '	biéc	biéc	biéc
3.	' = '	blái	blái	trái
4.	' = '	bón	bón	bón
5.	' = '	cám	cám	cám
6.	' = '	chét	chét	chét
7.	' = '	cín	chín	chín
8.	' = '	ciũa	chứa	chứa
9.	' = '	ciúm	chúng	chúng
10.	' = '	ciuóp	chóp	chóp
11.	' = '	coác	cuộc	quốc
12.	' = '	cợ	chờ	chờ
13.	' = '	đét	đắt / đét	đắt
14.	' = '	gái	gái	gái
15.	' = '	í	í	ý
16.	' = '	ít	ít	ít
17.	' = '	mót	mót	mót
18.	' = '	nói	nói	nói
19.	' = '	núi	núi	núi
20.	' = '	nũóc	nước	nước
21.	' = '	sám	sáng	sáng
22.	' = '	sám	sám	sám
23.	' = '	sáu	sáu	sáu
24.	' = '	sét	sét	sét
25.	' = '	tám	tám	tám
26.	' = '	thám	tháng	tháng
27.	' = '	tlám	tláng	trắng
28.	' = '	tóc	tóc	tóc
29.	' = '	túi	túi	túi
30.	' = '	ũám	ũống / ũáng	uống